

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Michaela Volná

**Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání
jako formy odklonu od trestního řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2010

Já, níže podepsaná Michaela Volná, autorka diplomové práce na téma Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy odklonu od trestního řízení, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu ustanovení § 4 písm. e) zákona 101/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

V Olomouci dne 31. 8. 2010

Michaela Volná

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy odklonu od trestního řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. 8. 2010

Michaela Volná

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat panu Doc. JUDr. Alexandru Nettovi, CSc. za cenné rady při zpracování této diplomové práce a za její odborné vedení.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	7
1. Úvod	8
2. Vymezení pojmu odklonu v rámci trestního řízení	10
3. Obecná charakteristika účelu a významu tzv. alternativních druhů trestního řízení.....	12
4. Formy odklonu v českém trestním řízení	14
4.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání	15
4.2. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.....	15
4.3. Odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých.....	17
4.4. Trestní příkaz	19
5. Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	22
5.1. Podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání	23
5.2. Průběh rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání	29
6. Narovnání	33
6.1. Podmínky pro aplikaci narovnání.....	35
6.2. Průběh rozhodování o schválení narovnání.....	40
7. Probační a mediační služba.....	44
8. Úvahy de lege lata	48
9. Úvahy de lege ferenda.....	52

Seznam použitých zdrojů	54
-------------------------------	----

Anotace

Annotation

Seznam klíčových slov

Keywords

Seznam použitých zkratek

TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších právních předpisů
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších právních předpisů
PZTS	podmíněné zastavení trestního stíhání
PMS	probační a mediační služba
tzv.	tak zvané
resp.	respektive
např.	například
odst.	odstavec
atd.	a tak dále
násl.	následující
čl.	článek
č.	číslo
apod.	a podobně

1. Úvod

Trestní právo chrání společnost před společensky nejnebezpečnějšími útoky fyzických osob a jako nejpřísnější prostředek ochrany se uplatňuje tam, kde ostatní právní prostředky se ukáží jako neúčinné. Tato zásada subsidiarity trestní represe je významná z hlediska ochrany určených zájmů společnosti. Trestnými činy mohou být pouze nejzávažnější formy protispoločenského chování. Proto, pokud k regulaci společenských vztahů postačují prostředky práva občanského, obchodního či správního, jsou trestněprávní prostředky nadbytečné.

Praxe posledních let u nás i v zahraničí ukazuje, že nárůst kriminality nelze řešit pouze běžnými formami trestní represe. Proto v souladu s koncepcí restorativní justice (obnovující justice) bylo nutné procesní postupy doplnit o tzv. odklony od standardního řízení, a to tak, aby méně závažné a právně jednoduché případy se vyřešily mimo hlavní líčení.

V této diplomové práci se budu věnovat současné právní úpravě odklonů v trestním řízení, které jako alternativní postupy zjednodušují a zefektivňují trestní řízení. Platný právní řád pojem odklon nijak nevymezuje a ani tento pojem neužívá a instituty, které jsou zařazované z hlediska doktríny pod tento pojem, jsou upraveny v různých částech trestního řádu. Důvodem pro tuto úpravu je zejména přehlednost těchto forem odklonu z hlediska trestního řízení a to tak, aby byly v souladu s průběhem celého řízení a jeho jednotlivých fází. Cílem této práce je proto poskytnout ucelený přehled alternativních druhů řízení v rámci odklonů a to se zaměřením na podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání.

V prvních kapitolách se budu věnovat vysvětlení pojmu odklonu a charakterizování účelu a významu tzv. alternativních druhů trestního řízení. V dalších kapitolách pak uvedu výčet jednotlivých druhů odklonů, které upravuje české trestní právo a podrobněji se pak budu věnovat podmíněnému zastavení trestního stíhání a narovnání. Tyto dva instituty budu blíže charakterizovat, zaměřím se na podmínky jejich aplikace a průběh rozhodování. Samostatnou kapitolu budu poté věnovat Probační a mediační službě, která v souvislosti s odklony hraje významnou roli a

dnes je jejich nedílnou součástí. V závěru diplomové práce se vynasnažím poukázat na výhody a nedostatky tzv. alternativních druhů trestního řízení, rozebrat a zhodnotit stav platné právní úpravy odklonů.

2. Vymezení pojmu odklonu v rámci trestního řízení

„Pojem odklon trestní zákon ani trestní řád výslovně neuvádí. Neexistuje dokonce ani jednotná, vědecky přesná definice odklonu a ani není přesně teoreticky vymezen koncept odklonu.“¹

V teoretické rovině můžeme odklon rozlišovat na tzv. odklon prostý, odklon podmíněný a odklon se společenskou intervencí. U prostého odklonu dochází k upuštění od trestního stíhání definitivně bez dalších podmínek a věc je tak vyřízena bez dalších následků pro pachatele. V některých případech však upuštění od trestního stíhání pachatele je vázáno na splnění určité podmínky jako např. zaplacení peněžité částky. Při podmíněném odklonu nedochází ke konečnému vyřízení věci, ale jedná se o podmíněné rozhodnutí, které definitivní není. Teprve až po uplynutí stanovené zkušební doby a za předpokladu že se pachatel v této době osvědčil, zaniká jeho trestní odpovědnost, a trestní stíhání je definitivně ukončeno. O odklon se společenskou intervencí se jedná v případě, kdy od trestního stíhání je upuštěno, avšak po kterém následuje určitý druh společenské intervence. Trestní odpovědnost je zde tedy nahrazena odpovědností společensko-morální a postoupením věci k jinému orgánu zde dochází k mimosoudnímu vyřízení věci.²

Odklon (diversion) je v české trestněprocesní nauce vymezen ve smyslu, že nejde o odklon mimo trestní řízení, ale je označován jako vyřízení trestní věci na základě zákonem stanovených podmínek. V rámci trestního řízení znamená odchylku od typické formy trestního řízení a je tak alternativou trestního práva procesního a odchylkou od standardního průběhu trestního řízení. Jedná se o vyřešení a ukončení trestní věci dříve než soud začne vyhlašovat rozsudek o vině a trestu. Jedná se o institut trestního řízení, který nám umožňuje mnohem rychlejší a jednodušší vyřízení trestní věci. Odklonu v trestním řízení se použije zejména u méně závažných trestných činů, kde zájem společnosti na potrestání pachatele není tak vysoký.

---

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010, s. 678

² SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 251 - 253

Trestní právo pojímá odklon jako opatření, neboť představuje prvek racionalizace trestní justice, čímž plní základní účel, tedy odlehčení přetíženosti trestních soudů, a to prostřednictvím rozhodnutí státního zástupce již v předsoudním stádiu trestního řízení.³ Základním faktem však zůstává, že odklon má hlavně výchovnou funkci na pachatele, resp. obviněného. To znamená, že vzhledem k osobě pachatele a okolností daného konkrétního případu je již samotné projednání dostačující pro obviněného, který si plně uvědomuje závažnost a následky případu, a není třeba dále postupovat v procesu dle základních formálních pravidel trestního řádu.

Odklony tak přispívají k diferenciaci trestní odpovědnosti a to tím způsobem, že vytvářejí prostor pro řešení některých bagatelních případů, čímž pak nedochází ke zbytečnému zatěžování soudů a ty pak mohou více času věnovat závažným trestním věcem.

Odklon lze však dále chápat jako alternativu k trestu odnětí svobody, čímž je vyjádřen také hmotněprávní aspekt odklonu, neboť jde o vyloučení trestněprávní sankce. V obecné rovině jsou alternativní tresty všechny tresty, které nejsou spojené s bezprostředním odnětím svobody.

Odklon můžeme dále vymezit jako výjimku ze základní zásady trestního řízení a to ze zásady legality. Zásada legality je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 3 TrŘ, podle něhož státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Zásada legality tak stanovuje povinnost státního zástupce, aby zákonem stanovenými prostředky řádně a včas stíhal každého pachatele každého trestného činu. Avšak právě v rámci odklonů je stanovena výjimka z této zásady, kdy státní zástupce stíhat nemusí. To nastane v případě jsou-li k tomu splněny zákonné podmínky. Nejde zde tedy o rozhodování o vině a trestu, ale o tom, zda obviněný bude postaven před soud.⁴

---

³ ŠČERBA, Filip. *Odklon jako sankční opatření*. Trestněprávní revue [online]. 2009 [cit. 20. února 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx>

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009. s. 118

3. Obecná charakteristika účelu a významu tzv. alternativních druhů trestního řízení

Již v druhé polovině 20. století se začal více objevovat a prosazovat názor, že je třeba ve větší míře aplikovat sankce nespojené s trestem odnětí svobody. Přestože nepodmíněný trest odnětí svobody má dlouholetou tradici a je v justiční praxi zaběhnutý, přináší řadu nežádoucích efektů, jako je např. devastující vliv vězeňského prostředí na osobnost odsouzeného, přerušení sociálních vazeb s původním prostředím, přerušení pracovních aktivit a vztahů, ztížené uplatnění v životě na svobodě po propuštění.⁵ Jeho neefektivnost spočívá také ve vysokých finančních nákladech na výkon a přetížení vězeňského systému.

Pro trestní politiku má význam Doporučení Rady Evropy č. R (87) 18, které bylo přijaté dne 17. 9. 1987 Výborem ministrů Rady Evropy a které se týká zjednodušení trestního řízení. Zde byly doporučeny určité formy vyřízení trestní věci, které vedou ke zjednodušení a zrychlení trestního řízení, a to na základě a plně v souladu s články 5 a 6 Evropské úmluvy lidských práv a článkem 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, týkajících se principů spravedlnosti. Součástí těchto principů je právo obžalovaného být souzen v přiměřené době. Doporučení rady dále stanovuje, aby členské státy zavedly a rozšířily další metody, které zjednodušují celé trestní řízení, a umožňují tím ukončení trestního řízení mnohem rychleji.⁶ Na základě tohoto doporučení Rady Evropy byly do našeho trestního práva zavedeny nové alternativní způsoby trestního řízení.

Významným projevem změny tak bylo vytvoření podmínek pro uplatnění alternativních způsobů řízení před soudem a využití alternativ k potrestání v trestních věcech. Formy alternativního řešení trestních věcí můžeme tak charakterizovat jako specifické postupy využívané alternativně oproti standardnímu trestnímu řízení a zvláštní formy reakce na trestnou činnost. Hlavním cílem alternativních řešení

---

⁵ ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky: ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, s. 10-13

⁶ Zjednodušení trestního řízení. Doporučení RE č. (87) 18 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 17. září 1987 s odůvodněním, český překlad, Repík, B. Praha: IKSP 1993, s. 16 - 17

trestního řízení je dosáhnout výraznějšího zjednodušení a tím také zrychlení trestního řízení.

K alternativním řešením trestního řízení se orgány činné v trestním řízení (v přípravném řízení státní zástupce a při hlavním líčení soudce) přikloní pouze v zákonem stanovených případech. Těmito případy jsou zejména okolnosti daného konkrétního případu a osoba pachatele, kdy trest odnětí svobody by nesplnil svou funkci a jen by pachatele, resp. obviněného, uvrhl mimo společnost.

„Základním účelem institutů zařazovaných pod pojem odklonu je především rychlejší a efektivnější vyřízení k tomu vhodných věcí, které nevyžadují z hlediska účelu trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení. Jde tedy především o řešení problému nárůstu kriminality a snahu o efektivnější výkon justice, a to v případech skutkově i právně jednodušších, kdy typově méně závažný trestný čin spáchaly osoby do té doby žijící řádným životem, popř. osoby, u nichž postačí rozhodnutí bez projednání trestní věci před soudem v náročném a komplikovaném hlavním líčení nebo v řízení před soudem vůbec. Obviněným se zde nabízí vyřízení věci zpravidla podstatně mírnějším a méně zatěžujícím způsobem, než je klasické vyřízení věci v pravidelně probíhajícím soudním řízení.“⁷ Vyřízení trestní věci tímto způsobem má též značný morální význam.

---

⁷ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 831 - 832

4. Formy odklonu v českém trestním řízení

Jako formy odklonu v českém trestním řízení označujeme instituty:

- Podmíněné zastavení trestního stíhání
- Narovnání
- Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání
- Odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých
- Trestní příkaz

Tyto instituty, jak je již výše uvedeno, jsou alternativou k řádnému trestnímu řízení. Což znamená, že v určitém stádiu trestního procesu se jeho řízení odkloní od standardního průběhu a postupuje se pak dále podle jiných pravidel. Vzhledem k tomu, že se jednotlivé formy odklonu aplikují v různých fázích trestního řízení, vyskytují se tyto instituty na různých místech trestního řádu. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jsou systematicky zařazeny v hlavě dvacáté a označeny za zvláštní způsoby řízení.

Jako zvláštní způsob řízení označuje trestní řád též řízení ve věcech mladistvých. Dle ustanovení § 291 TrŘ trestní řízení ve věcech mladistvých upravuje zák. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Jedná se tedy dle trestního řádu o zvláštní způsob řízení, kdy tento způsob je upraven ve zvláštním zákoně. Tato speciální úprava v ZSM obsahuje institut odstoupení od trestního stíhání mladistvého a také ho označuje jako zvláštní způsob řízení.

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je druh odklonu, který má své místo pouze v předsoudním stádiu trestního řízení a to konkrétně ve stádiu zkráceného přípravného řízení. Proto tento institut je obsažen v oddílu sedmém hlavy desáté nazvané zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení. Tím, že státní zástupce za splnění zákonných podmínek rozhodne o

podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, dojde k odchýlení od standardního zkráceného přípravného řízení.

Institut trestního příkazu je systematicky zařazen také do hlavy dvacáté a je tedy též označen za zvláštní způsob řízení. Trestní příkaz je však také označován jako zvláštní druh odklonu. Je to z důvodu toho, že k jeho vydání není třeba předchozí souhlas obviněného. Samosoudce vydá trestní příkaz pouze na základě opatřených důkazů a své úvahy. Vzhledem k tomu, že trestní příkaz je často vydáván bez jakéhokoli vědomí obviněného, čímž je narušeno jeho právo na obhajobu, upravuje zákon podmínky i nabytí právní moci trestního příkazu dosti podrobně.

4.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání

Charakteristice a výkladu institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání jako jedné z hlavních forem odklonu se budu blíže věnovat v kapitolách 5 a 6 diplomové práce.

4.2. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Novela trestního řádu provedena zák. č. 283/2004 Sb., zřídila nový institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, což také posílilo možnosti k aplikaci odklonů v trestním řízení. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je obsaženo v hlavě desáté a oddílu sedmém zkrácené přípravné řízení. Ustanovení § 179g TrŘ upravuje podmínky k aplikaci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání státním zástupcem, kdy tyto podmínky se blíží svým obsahem podmíněnému zastavení trestního stíhání, které je upraveno v ustanovení § 307 TrŘ.

Tento institut byl zaveden do trestního řádu zejména z důvodu toho, že ve fázi zkráceného přípravného řízení není vůči osobě zahájeno trestní stíhání a tato osoba je stále v pozici podezřelého, což mělo za následek, že nebylo možné v této fázi řízení schválit podmíněné zastavení trestního stíhání ani narovnání.⁸ Proto pro

---

⁸ ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22

zachování proporcionality mezi standardním a zkráceným přípravným řízením byla tato možnost dána státnímu zástupci ve formě již zmíněného podmíněného odložení podání návrhu na potrestání.

Okruh trestných činů, který přichází v úvahu při rozhodování o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, je stanoven zákonem v ustanovení § 179a odst. 1 TrŘ.

Podmínky pro uplatnění podmíněného odložení podání návrhu na potrestání jsou upraveny v ustanovení § 179g odst. 1 TrŘ. Zde zákonodárce odkazuje na ustanovení § 307 TrŘ a dále stanovuje speciální podmínky pro aplikaci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, kterými jsou:

- Podezřelý se k činu doznal
- Nahradil škodu, pokud byla činem způsobena
- S tímto vyřízením věci souhlasí
- Vzhledem k osobě podezřelého, jeho dosavadnímu životu a okolnostem daného případu lze takovéto vyřízení věci považovat za dostačující

Aby mohl státní zástupce podmíněně odložit podání návrhu na potrestání, musí se podezřelý k činu doznat. To se děje formou výslechu a po obsahové stránce se musí doznání vztahovat k celému skutku, tedy ke všem znakům skutkové podstaty trestného činu. Náhrada škody, pokud byla činem způsobena, je další podmínkou, a zde musí být škoda fakticky nahrazena. To znamená, že nepostačuje pouze uzavření dohody o její náhradě, jako je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání.⁹ Dostatečnost rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání posuzuje státní zástupce zejména vzhledem k povaze činu, kterého se podezřelý dopustil, k jeho osobě a jeho dosavadnímu životu.

Pakliže se státní zástupce rozhodne vyřídit věc tímto způsobem, své rozhodnutí činí formou usnesení, ve kterém zároveň stanoví zkušební dobu. Ta dle zákona může činit šest měsíců až jeden rok a začíná běžet od právní moci usnesení

---

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I. Díl.* 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 1410 a násl.

o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. V této zkušební době mohou být podezřelému uloženy povinnosti, které směřují k vedení řádného života.¹⁰

Ustanovení § 179h TrŘ upravuje zkušební dobu a osvědčení se podezřelého. Zde je také stanoveno, že jestliže vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví státní zástupce, který rozhodoval o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, že se podezřelý osvědčil. V opačném případě rozhodne o zahájení trestního stíhání. Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání i zde může nastat zákonná fikce. To znamená, že pokud do šesti měsíců od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení se, aniž na tom měl podezřelý vinu, má se za to, že se osvědčil. Což znamená, že bylo-li vysloveno, že se podezřelý, u něhož bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání, osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl odsouzen. Pravomocné rozhodnutí o podmíněném upuštění od podání návrhu na potrestání, jako významné skutečnosti pro trestní řízení, se vede v rejstříku trestů.¹¹

4.3. Odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých

V ustanovení § 291 TrŘ je stanoveno, že řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon. Tímto zákonem je zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Pokud tento zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu.

„Zvláštnosti trestního řízení proti mladistvým vycházejí ze snahy zajistit, aby v řízení byly bezpečně zjištěny všechny okolnosti, které mají význam pro spravedlivé rozhodnutí, zejména pro výběr nejvhodnějšího opatření pro mladistvého, využít všechny možnosti výchovného působení řízení na mladistvého a vyloučit z řízení takové okolnosti a vlivy, které by mohly být jeho výchovnému účinku na mladistvého

---

¹⁰ ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22 a násl.

¹¹ Ustanovení § 9a zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestu ve znění pozdějších právních předpisů

na překážku, a zajistit kvalifikovanou obhajobu mladistvého, který není schopen si zajistit náležitě sám již se zřetelem na svůj věk.“¹²

V ustanovení § 70 ZSM jsou stanoveny podmínky pro uplatnění odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Jedná se o další formu odklonu v trestním řízení a tedy o výjimku ze zásady legality.

V řízení o provinění, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění a osobě mladistvého odstoupit od trestního stíhání mladistvého, jestliže:

- trestní stíhání není účelné a
- potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění.

Při jednání s mladistvými je nutné postupovat tak, aby nebyla narušena jejich psychická rovnováha a jejich vývoj byl co nejméně ohrožen a to zejména s přihlédnutím k jejich věku a k jejich duševní vyspělosti.¹³

Součástí rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je též výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém bylo spatřováno provinění, jehož se odstoupení od trestního stíhání týká. Odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

V trestním stíhání mladistvého, od něhož bylo odstoupeno, se však pokračuje, prohlásí-li mladistvý do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o odstoupení od trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá. O tom je třeba obviněného poučit. Jestliže bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého a v řízení se

¹² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 1. Doplněný dotisk. Praha: Linde, 2001, s. 411

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010, s. 685

pokračovalo jen proto, že mladistvý na projednání věci trval, soud pro mládež, neshledá-li důvod ke zproštění mladistvého, vysloví sice vinu, trestní opatření však neuloží.¹⁴

4.4. Trestní příkaz

Trestní příkaz, jako zvláštní druh odklonu, byl zákonodárcem zařazen do hlavy dvacáté zvláštní způsob řízení a je upraven v ustanoveních § 314e a násl. TrŘ. Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i v zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Významnou podmínkou pro vydání trestního příkazu je nutnost spolehlivě prokázat skutkový stav věci. Toto se děje na základě dokazování, jako zákonem upraveného postupu orgánů činných v trestním řízení, jehož úkolem je poznání skutečností důležitých pro rozhodnutí. Dokazování jako atribut spravedlivého procesu probíhá podle platných pravidel a skutkový stav takto zjištěn je pak podkladem pro rozhodnutí. Důležité zde je, že skutkový stav musí být zjištěn spolehlivě, což znamená, že o něm nejsou důvodné pochybnosti. Právě při využívání institutu trestního příkazu je nutné dbát na jasné prokázání skutečností, protože trestní příkaz je vydán bez předchozího projednání, čímž je oslabeno právo obviněného na obhajobu. Trestní příkaz bývá často vydáván bez úplného vědomí obviněného, který se tak nemůže bránit včas. Obrana proti trestnímu příkazu mu je dána až po jeho vydání a to možností podání odporu do osmi dnů.¹⁵

Trestním příkazem je možné uložit:

- Trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu
- Domácí vězení do jednoho roku

---

¹⁴ Ustanovení § 70 odst. 5, 6 ZSM

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2010. s. 928 - 930

- Trest obecně prospěšných prací
- Trest zákazu činnosti do pěti let
- Peněžítý trest
- Trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- Vyhoštění do pěti let
- Zákaz pobytu do pěti let
- Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let

Dále pak trestní řád obsahuje negativní vymezení trestního příkazu, a tedy kdy trestní příkaz vydat nelze. To je v případech:

- v řízení proti osobě, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena,
- jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření,
- jestliže má být uložen souhrnný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem.

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému. Ten se doručuje obviněnému i státnímu zástupci do vlastních rukou, čímž je zachováno právo obou stran domoci se projednání případu v řádném procesu před soudem.¹⁶

Ustanovení § 314f TrŘ v platném znění upravuje formální náležitosti trestního příkazu, kterými jsou označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo vydání trestního příkazu, označení obviněného, výrok o vině a uloženém trestu, výrok o

---

¹⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. Aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2008. S. 74 - 76

náhradě škody, jestliže byl nárok na její náhradu řádně uplatněn a poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení.

Dále ustanovení § 314g TrŘ obsahuje úpravu odporu, který je opravným prostředkem proti trestnímu příkazu a je možné ho podat do osmi dnů od doručení. Včasným podáním odporu se trestní příkaz ze zákona automaticky ruší a soud poté postupuje, jako by trestní příkaz nebyl vůbec vydán.

Obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce mohou podat proti trestnímu příkazu odpor. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal. Osobám, které mohou podat odvolání ve prospěch obviněného, s výjimkou státního zástupce, končí lhůta tímž dnem jako obviněnému. Jestliže se trestní příkaz doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno později. Po doručení trestního příkazu se může oprávněná osoba odporu výslovně vzdát a v případě uplynutí lhůty nebo podání odporu, avšak již po uplynutí lhůty, se stává trestní příkaz pravomocným a vykonatelným. To znamená, že pravomocný trestní příkaz je již nezměnitelný a závazný.

V případě, že oprávněná osoba odpor podá řádně a včas, tak při projednávání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu, což znamená, že trest uložený trestním příkazem není v případě podání odporu proti němu překážkou pro uložení přísnějšího trestu v pozdějším hlavním líčení, neboť se neuplatní zákaz reformationis in peius.

V zákoně je pak dále stanoveno, že je-li obviněný stíhán pro trestný čin uvedený v § 163 TrŘ, může poškozený vzít souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob uvedených zákonem. Zpětvzetím souhlasu se trestní příkaz ruší a samosoudce trestní stíhání zastaví. Také státní zástupce může po vydání trestního příkazu vzít obžalobu zpět do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob zákonem uvedených. Zpětvzetím obžaloby se trestní příkaz ruší a věc se tím vrací do přípravného řízení.

5. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání, jako jedna z možností odklonu v trestním řízení a alternativa k řádnému procesu, byl do trestního zákona zařazen novelou provedenou zák. č. 292/1993 Sb. V současné době je upraven v ustanoveních § 307 a § 308 TrŘ, kde je zařazen do hlavy dvacáté mezi zvláštní způsoby řízení. Hlavním důvodem přijetí této úpravy bylo přispět k rychlejšímu vyřízení trestní věci a to bez konání náročného a často komplikovaného hlavního líčení a to v případech skutkově i právně jednodušších.

Obsahem těchto ustanovení je možnost státního zástupce v přípravném řízení anebo soudce v hlavním líčení rozhodnout o nestíhání, tedy jinými slovy řečeno o zastavení trestního stíhání, osoby pachatele trestného činu a to na základě podmínek stanovených v zákoně. Jde tedy o jeden z alternativních způsobů rozhodnutí v trestním řízení vedeném o méně závažných trestných činech. Jedná se o specifické rozhodnutí mezitímní povahy, které následně může nabýt účinků konečného rozhodnutí ve věci samé, a již samotné vedení trestního stíhání může mít na obviněného výchovný efekt a není proto třeba provést celé řízení ukončené rozhodnutím soudu o vině a trestu.

„Podmíněně zastavit trestní stíhání je možno v řízení před soudem, tak i v přípravném řízení. Jeho podstatou je dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že vyhoví-li obviněný určeným podmínkám po stanovenou zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně, resp. účinky zastavení trestního stíhání nastanou právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplynutím doby jednoho roku po skončení zkušební doby, pokud nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení, aniž na tom měl obviněný vinu (tzv. fikce osvědčení, srov. § 308 odst. 3).“¹⁷

Podmíněné zastavení trestního stíhání má prozatímní povahu. Je to rozhodnutí tzv. sui generis, protože takové rozhodnutí nelze vykládat jako rozhodnutí

---

¹⁷ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 840-841

o vině. Jedná se tedy o dočasné zastavení trestního stíhání s tím, že pokud obviněný povede řádný život a vyhoví všem podmínkám uloženým mu ve zkušební době, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. Pokud ale obviněný ve zkušební době nevyhoví uloženým podmínkám, v jeho trestním stíhání se pokračuje. Kladné rozhodnutí, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, lze tedy vydat teprve po uplynutí celé doby.¹⁸

5.1. Podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání.

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání není obligatorním řešením trestních věcí a proto, aby mohl soud, nebo v přípravném řízení státní zástupce použít institut podmíněného zastavení trestního stíhání, musí být splněny zákonné předpoklady.

Mezi tyto podmínky, které musí být splněny kumulativně, patří:

- 1) Jde o řízení o přečinu
- 2) Obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí
- 3) Obviněný se k činu doznal
- 4) Obviněný nahradil škodu, uzavřel dohodu o její náhradě nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě
- 5) Lze takové rozhodnutí považovat za dostačující

Právní kvalifikace trestného činu, na který je možné aplikovat podmíněné zastavení trestního stíhání je stanovena v ustanovení § 307 odst. 1 TrŘ. Nová právní úprava trestního zákoníku, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2010, zavedla kategorizaci trestných činů a to na zločiny a přečiny, což se promítlo také do institutů trestního práva procesního.

---

¹⁸ NETT, Alexander. Odklon v trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. IV s. 171-179

Dřívější právní úprava vymezovala okruh případů podle stanovení horní hranice sazby trestu odnětí svobody. Podmíněné zastavení trestního stíhání se, za splnění ještě dalších podmínek, aplikovalo na trestné činy, na které zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let.¹⁹

Současná právní úprava se ve svém vyjádření v ustanovení § 307 TrŘ omezuje pouze na řízení o přečinech. Dle ustanovení § 14 TrZ se jedná o kategorii nedbalostních trestných činů a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let,²⁰ což má vést k lepšímu uplatnění odklonů a alternativ.²¹ Řízení o trestném činu je zde stanoveno stejně jako pro řízení před samosoudcem. Rozhodující zde je trestní sazba za trestný čin uvedená ve zvláštní části trestního zákoníku. K modifikovaným trestním sazbám se zde nepřihlíží.

Podmíněně zastavit trestní stíhání lze pouze **se souhlasem obviněného**. Tato podmínka znamená, že i když budou naplněny všechny ostatní předpoklady k podmíněnému zastavení trestního stíhání, avšak obviněný nebude s tímto postupem souhlasit, státní zástupce a ani soud nemůže řízení takto vyřídit a musí pokračovat ve standardním postupu řízení.

Svůj souhlas uvádí obviněný způsobem, který nevzbuzuje pochybnost o tom, že souhlasí s tímto vyřízením věci. K udělení souhlasu nesmí být obviněný žádným způsobem donucován a svůj souhlas musí udělit zcela dobrovolně.

„Institut podmíněného zastavení trestního stíhání může vyvolat určité pochybnosti v tom směru, zda je v platném souladu s článkem 40 Listiny základních práv a svobod; obviněnému se totiž ukládají určitá omezení, aniž byla vyslovena jeho vina. Podle článku 40 odst. 1 Listiny totiž jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy; podle čl. 40 odst. 2 Listiny každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je

---

¹⁹ Ustanovení § 307 zák. č. 141/1961 Sb., ve znění zákona č. 345/2007 Sb.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009. s. 124 a násl.

²¹ Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku [online]. [cit. 1. března 2010]. Dostupné na <www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc>

považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.²²

Avšak za podmínky udělení souhlasu obviněného není princip presumpce nevinu nijak narušen, protože obviněný se tímto svým vyjádřením vzdává práva na řádný průběh procesu a podřizuje se omezením a povinnostem vyplývajícím z rozhodnutí o odklonu, o kterém může rozhodnout také státní zástupce v přípravném řízení. Pokud pak dojde k podmíněnému zastavení trestního stíhání, nejde o rozhodnutí o vině. A pokud se poté obviněný ve zkušební době neosvědčí, tak orgány činné v trestním řízení musí v pokračujícím trestním stíhání respektovat presumpci nevinu.²³

Z toho vyplývá také právo obviněného, aby nebylo v dalším řízení proti němu použito uznání viny, které učinil v průběhu alternativního řízení. Pachatel trestného činu má v první řadě právo na spravedlivý proces, což ve své podstatě zahrnuje také právo na veřejné projednání své věci před nezávislým a nestranným soudem podle trestního řádu. A pokud tedy nebude obviněný, resp. obžalovaný souhlasit s podmíněným zastavením trestního stíhání, bude soud a v přípravném řízení státní zástupce muset postupovat podle trestního řádu a pokračovat tak ve standardním průběhu řízení.

Státní zástupce a ani soud však naproti tomu není povinen podmíněně zastavit trestní stíhání, neboť na podmíněné zastavení trestního stíhání není ani po splnění všech zákonem uvedených požadavků právní nárok. Pro institut podmíněného zastavení trestního stíhání, jako odklonu od standardního trestního řízení totiž platí, že tento postup je alternativou ke standardnímu postupu řízení. To znamená, že jeho užití není obligatorní a pro řešení trestní věci tímto způsobem se přistoupí v případech v zákoně stanovených za splnění zákonem daných podmínek a také je-li toto vyřízení trestní věci dostatečné.

---

²² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 1. Doplněný dotisk. Praha: Linde, 2001, s. 419-420

²³ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue* [online]. 2009 [cit. 20. února 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx>

Doznání obviněného je jednou z dalších podmínek pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání. Čin musí být obviněným doznán, a musí projevit reálnou a vážně míněnou snahu po nápravě. Takovéto doznání musí zahrnovat doznání ke všem znakům skutkové podstaty trestného činu a musí také splňovat formální a obsahové náležitosti dle trestního řádu.²⁴

Po obsahové stránce se musí doznání obviněného k trestnému činu vztahovat na celý skutek a doznání musí zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného trestného činu, tedy i zavinění a protiprávnost. Postačí však, když obviněný dozná skutečnosti umožňující učinit závěr, že se trestného činu dopustil, aniž by však výslovně uvedl, že je trestným činem vinen.

Jak již bylo výše uvedeno podmíněné zastavení trestního stíhání má pouze prozatímní charakter. Učiněné doznání nepředpokládá vinu obviněného a tudíž v případě neosvědčení se ve zkušební době a následném pokračování v trestním řízení nesmí být použito jeho doznání, které učinil v průběhu alternativního řešení trestní věci. V případě opaku by byla porušena zásada presumpce nevinny.

Náhrada škody v případě podmíněného zastavení trestního stíhání je podmínkou velice významnou, neboť přímo souvisí s poškozeným, který byl trestným činem dotčen. Do popředí se tak dostává zájem poškozeného na odškodnění následků trestné činnosti před zájmem státu na odsouzení a potrestání pachatele.²⁵ V této fázi institut podmíněného zastavení trestního stíhání napomáhá k urovnání vztahů mezi poškozeným a obviněným a zároveň k vyrovnání majetkové škody poškozeného.

„Poškozený a obviněný se stávají aktivními účastníky procesu řešení určité trestní věci. Obviněnému tento postup umožňuje převzetí adekvátním způsobem odpovědnost za své jednání a poškozenému dává možnost podílet se na své satisfakci. Tento způsob řešení má silný výchovný efekt, minimalizuje riziko stigmatizace obviněného, motivuje jej i poškozeného k aktivnímu hledání příčin

---

²⁴ Ustanovení § 91 a násl. TrŘ

²⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 68

vzájemného konfliktního stavu a možností jeho řešení a podle zahraničních zkušeností přináší vysoké procento úspěšnosti ve smyslu prevence recidivy.“²⁶

Obviněný tedy může škodu způsobenou trestným činem poškozenému nahradit okamžitě, což znamená bez zbytečného odkladu po tom, co se dozvěděl, komu škodu způsobil a její výši. O tomto postupu spolu obviněný s poškozeným sepíše záznam v podobě např. vyrovnání, či potvrzení. Pokud se spolu obviněný a poškozený vyrovnají na základě ústní domluvy, pak orgány činné v trestním řízení mají povinnost o tom opatřit jiné vhodné důkazy a to zejména pomocí výpovědi obviněného a poškozeného.

V případě, že obviněný nemá prostředky k okamžité náhradě, může s poškozeným uzavřít dohodu o náhradě škody, která může mít podle okolností povahu narovnání v občanskoprávním smyslu²⁷ nebo také jinou dohodu o náhradě škody, která ve většině případů bude v písemné formě. Písemná podoba dohody o náhradě škody však není podmínkou, neboť tato dohoda může být uzavřena také ústně a její podoba může být zaznamenána do protokolu, nebo jak je výše uvedeno ověřena výpověďmi obou účastníků. Pouhý slib obviněného, že škodu uhradil či teprve uhradí v budoucnu, však nelze považovat za dostačující. Podmíněně zastavit trestní stíhání lze také v případě, pokud trestným činem nebyla škoda způsobena vůbec.

Na základě zákona obviněný také může učinit jiná vhodná opatření k nápravě. Za ty lze považovat zejména případy, kdy poškozený odmítá od obviněného náhradu škody či dokonce odmítá uzavření jakékoli dohody o náhradě škody. V tomto případě obviněný může uložit prostředky na náhradu škody ve prospěch poškozeného do úřední úschovy u soudu. Dalším jiným vhodným opatřením může být i chování obviněného, který se může obrátit na pojišťovnu, ohlásit pojistnou událost a tím tak zajistit, aby pojišťovna škodu poškozenému vyplatila.²⁸

---

²⁶ RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 3, s. 7-14

²⁷ Ustanovení § 585 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších právních předpisů

²⁸ RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 1, s. 5

Podmíněné zastavení trestního stíhání je pouze fakultativní povahy a tudíž příslušný orgán činný v trestním řízení je oprávněn o něm rozhodnout na základě svého uvážení. Jedná se o podmínku tzv. **dostatečnosti**. A vzhledem k tomu, že na vyřízení věci touto formou není právní nárok je nad míru nutné zabývat se všemi aspekty a předpoklady, které stanoví zákon. Zejména je nutné zabývat se otázkou, zda vyřízení věci tímto způsobem je společensky přijatelné.

Státní zástupce případně soud přihlíží k osobě obviněného, k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, za kterých byl čin spáchán. Tyto okolnosti musí být zkoumány konkrétně. Je třeba konkrétně hodnotit osobu pachatele, jeho pozitivní i negativní stránky. Hodnotí se jeho chování v rodině, v zaměstnání, na veřejnosti. Dalším a také rozhodujícím faktorem je dosavadní život obviněného. Důležité je zda jde o osobu bezúhonnou a tedy osobu, která doposud vedla řádný život a čin který spáchala je jen excesem, či se jedná o recidivistu. Dále pak zda jde o mladistvého, nebo osobu ve věku blízkém věku mladistvého. Význam má také chování osoby před spácháním trestného činu a po spáchání trestného činu, zejména se pak zkoumá stav přičetnosti a jakým způsobem se do tohoto stavu osoba dostala. Okolnosti případu, za kterých byl trestný čin spáchán, lze považovat zejména pohnutku pachatele, způsob jakým byl trestný čin proveden, prostředí a situace za kterých k činu došlo, míru zavinění a také společenské poměry v době a na místě činu.

Vše výše uvedené má vliv na to, zda bude o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnuto či nikoli. Vzhledem k tomu, že na vyřízení trestní věci tímto způsobem není právní nárok, záleží pouze na uvážení státního zástupce či soudce, zda tohoto institutu využijí. Je však nad míru jasné, že pokud by ani za splnění všech podmínek stanovených v zákoně, a zejména splnění podmínky dostatečnosti, státní zástupce či soudce podmíněně nezastavil trestní řízení a pokračovali by ve standardním průběhu řízení, zbytečně by tak došlo k prodlužování trestního procesu a k průtahům v řízení.

5.2. Průběh rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání činí státní zástupce a soud formou usnesení, které obsahuje kromě obecných náležitostí také popis skutku, pro který se trestní stíhání vede, a také jeho právní kvalifikaci.

Státní zástupce rozhoduje o podmíněném zastavení trestního stíhání v přípravném řízení a činí tak bez jednání, jen na podkladě spisu. Zákon nevymezuje, ve které fázi řízení má být rozhodnutí vydáno, a proto státní zástupce rozhoduje v závislosti na procesní situaci, tedy v okamžiku, kdy je spolehlivě objasněno, že jsou splněny všechny zákonné předpoklady k tomuto postupu.²⁹

V řízení před soudem rozhoduje o podmíněném zastavení trestního stíhání samosoudce a to na základě okruhu trestných činů, jaký je stanoven pro rozhodování samosoudcem. Ten zpravidla rozhodne bez jednání, jen na základě spisu, čímž je zachována procesní rychlost řízení a nemusí se tak konat hlavní líčení. Není však vyloučeno, že samosoudce rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání po nařízení hlavního líčení. Tato situace nastane zejména z důvodu toho, že v průběhu hlavního líčení dojde k dovršení všech podmínek pro podmíněné zastavení trestního stíhání, např. souhlas obviněného s tímto způsobem vyřízení věci.

Samotný průběh rozhodování pak můžeme rozdělit do dvou fází a to:

- stanovení zkušební doby a
- osvědčení se

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání má formu usnesení, na které nejsou kladeny žádné zvláštní či specifické obsahové požadavky a proto se uplatní obecné náležitosti. V úvodní části je nutné označit orgán, o jehož rozhodnutí jde, den a místo rozhodnutí. Ve výrokové části se uvede přesné označení osoby

---

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II. Díl.* 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 2239, 2246 a násl.

obviněného s potřebnými údaji a dále, že se trestní stíhání obviněného podmíněně zastavuje s odkazem na ustanovení § 307 TrŘ. Zde je nutné uvést přesný popis skutku, jehož se toto rozhodnutí týká a to tak, aby nemohl být zaměněn s jiným. V usnesení se dále obligatorně stanoví zkušební doba, která je důležitá pro další posouzení věci a další podmínkou v případě osvědčení či neosvědčení se obviněného.

Zkušební doba činí šest měsíců až dva roky a počíná běžet od právní moci tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.³⁰ Tato zkušební doba slouží zejména k tomu, aby se prověřilo, zda budoucí řádné chování obviněného je dostačující. Délka zkušební doby není nijak zákonem stanovena, a bude zejména odvislá od osoby pachatele a povahy trestného činu.³¹ Jejím důsledkem je, že se nezapočítává do promlčecí doby trestného činu, který byl předmětem trestního stíhání. Zkušební doba tak počíná běžet od právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Což ve výsledku znamená, aby zejména odstranil škodlivé následky spáchaného trestného činu.

Obviněnému lze též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Těmito přiměřenými omezeními lze třeba rozumět taková omezení a povinnosti, která vedou pachatele k tomu, aby nepáchal, resp. neměl možnost páchat, další trestnou činnost. Většinou mají omezení formu zákazu a to např. zákaz požívání alkoholických nápojů, omamných látek, nebo zákaz návštěvy nočních podniků. Omezení mohou mít však také formu příkazů a to povinnost řádně plnit vyživovací povinnost, či povinnost podrobit se povinnému léčení.³² Je tedy nutné, aby tato omezení a povinnosti byly určité a také kontrolovatelné.

---

³⁰ Ustanovení § 307 odst. 2 TrŘ

³¹ DRAŠTÍK, Antonín. Odklon v českém trestním procesu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. IV, s. 187-193

³² MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 843

Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. Rozhodne-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, má toto právo též státní zástupce.³³

Ustanovení § 308 TrŘ normuje **tzv. osvědčení obviněného**. Zde je stanoveno, že jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne orgán, jenž trestní stíhání v prvním stupni podmíněně zastavil, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje.

Z toho vyplývá, že kladné rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, lze vydat až po uplynutí celé zkušební doby. Naproti tomu rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání lze vydat již během zkušební doby. Takovým rozhodnutím o tom, že se obviněný osvědčil ve zkušební době nebo že se v trestním stíhání pokračuje, se neruší předchozí rozhodnutí. Při osvědčení se doplňuje původní rozhodnutí a zastavení trestního stíhání se stává definitivním a představuje tak překážku věci rozsouzené. Při neosvědčení osoby se přímo pokračuje v trestním stíhání, a to ve stádiu, kde předtím skončilo.

Pro rozhodnutí o osvědčení se, popřípadě o pokračování v trestním stíhání zákon nestanoví žádnou zvláštní formu a tak státní zástupce, popřípadě soud rozhoduje usnesením.

Jestliže do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení, aniž na tom měl obviněný vinu, má se za to, že se obviněný osvědčil. Tímto nastává tzv. zákonná fikce, neboť dochází k zastavení trestního stíhání i bez toho aniž by došlo soudem k vyslovení rozhodnutí o osvědčení obviněného a to jen na základě uplynutí zákonem stanovené lhůty. Pro uplatnění této zákonné fikce je třeba, aby uplynula celá zkušební doba a další jeden rok po ní a tuto skutečnost soud již nemusí nijak deklarovat dalším rozhodnutím.

Na základě rozhodnutí o osvědčení nebo uplynutím zákonné doby jednoho roku od uplynutí zkušební doby nastávají dle ustanovení § 308 odst. 2 TrŘ účinky

---

³³ Ustanovení § 307 odst. 5 TrŘ

zastavení trestního stíhání a vytváří se tak překážka rei iudicatae. Pravomocné rozhodnutí soudu nebo státního zástupce o podmíněném zastavení trestního stíhání se jako významná skutečnost vede v evidenci Rejstříků trestů.³⁴ Zde se pak též zapisují i další rozhodné skutečnosti, např. zda se osoba osvědčila v průběhu zkušební doby, vykonala všechny podmínky, které jí byly uloženy, či nikoli a zda se v trestním řízení pokračuje.

---

³⁴ Ustanovení § 7 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů ve znění pozdějších právních předpisů

6. Narovnání

Obecný nárůst kriminality a počet případů předkládaný soudům, kde pachatel je ohrožen mírnějším trestem, se projevuje mimo jiné také přetížením orgánů činných v trestním řízení, což se nepříznivě projevuje v délce trestního řízení. K předcházení tomuto jevu slouží tzv. odklony v trestním řízení.

Institut narovnání je další formou odklonu od standardního průběhu trestního řízení. Do trestního řádu byl zařazen novelou č. 152/1995 Sb., s účinností od 1. 9. 1995. V současné době je systematicky v trestním řádu zařazen v hlavě dvacáté označené jako zvláštní druhy řízení a upraven v ustanoveních § 309 – § 314 TrŘ. Uplatní se zejména v případech, kdy byla trestným činem dotčena výrazněji sféra soukromá a stát nemá na trestním postihu pachatele výrazný zájem.

Účelem narovnání je urychlení trestního řízení a zejména vypořádání a urovnání vzájemných vztahů obviněného a oběti trestného činu.³⁵ Významným aspektem zde je, že obviněný i poškozený se aktivně podílejí na řešení situace, což psychologicky pozitivně působí na pachatele i oběť. Příslušný orgán se zde současně zavazuje zastavit trestní stíhání s tím, že obviněný splní určité podmínky. Obecně můžeme narovnání definovat jako dohodu mezi obviněným poškozeným a státem, s procesními důsledky zastavení trestního stíhání.

„V institutu narovnání vystupuje do popředí zájem na tom, aby sám pachatel důsledně odčinil všechny škodlivé následky způsobené poškozenému trestným činem, a tento zájem je preferován před zájmem na trestním postihu pachatele. Kromě toho jsou zde účinky trestní represe nahrazeny i povinností pachatele k dalšímu majetkovému plnění nad rámec způsobené škody, která má sloužit obecně prospěšným účelům. Místo trestu nebo hrozby dalším trestním stíháním se zde tedy využívá k působení na pachatele možnost odčerpat mu určité významné

---

³⁵ ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. s. 11 - 12

majtkové hodnoty a využít je ve prospěch toho, kdo byl nejvíce a bezprostředně trestným činem poškozen, a k obecnému blahu.“³⁶

Podstatou narovnání tak je dohoda na straně jedné mezi státem a konkrétní obětí trestného činu a pachatelem na straně druhé. Obsahem této dohody je ukončení trestního stíhání za předpokladu, že pachatel splní podmínky stanovené zákonem a v této souvislosti pak není třeba věc dále vyřizovat v řádném formálním procesu.³⁷

Narovnání plní významnou funkci restituce narušených vztahů mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí, a také je výrazným prostředkem trestní prevence, protože sám pachatel je vtažen do řešení situace a tím dochází k uvědomění si závažnosti a rozsahu škody, kterou trestným činem spáchal a bude se do budoucna vyvarovat jeho opakování.

Součástí rozhodnutí o schválení narovnání je také výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, jehož se narovnání týká. S rozhodnutím o schválení narovnání je tak trestní stíhání definitivně zastaveno a po právní moci takového rozhodnutí nastávají účinky věci rozhodnuté.

Při praktické realizaci narovnání působí probační a mediační služba. Její činnost je zakotvena v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ve znění pozdějších právních předpisů. Probační úředníci a mediátoři hrají významnou roli při zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Cílem tohoto zprostředkování je pak setkání obviněného s poškozeným a uzavření oboustranně přijatelné dohody a řešení tak následků trestné činnosti a to i z hlediska mezilidské satisfakce. Svou činností tak PMS pomáhá ke zrychlení a zjednodušení trestního procesu.

---

³⁶ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 848

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II. Díl*. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 2250

6.1. Podmínky pro aplikaci narovnání

Narovnání jako institut trestního práva procesního je pouze fakultativní povahy a při své aplikaci je vázán na splnění určitých specifických podmínek. Tyto podmínky jsou stanoveny v ustanovení § 309 TrŘ a k tomu aby soud nebo v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o schválení narovnání, musí být splněny kumulativně.

Jedná se o tyto podmínky:

- 1) Jde o řízení o přečinu
- 2) Obviněný a poškozený souhlasí s narováním
- 3) Obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán
- 4) Obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní vzniklou újmu
- 5) Obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku
- 6) Lze takové rozhodnutí považovat za dostačující

Právní kvalifikace v případě narovnání je vymezena pojmem, kdy narovnání lze aplikovat v řízení o přečinu. Jak již bylo výše uvedeno, došlo s účinností od 1. 1. 2010 ke kategorizaci trestných činů a to na zločiny a přečiny, což se promítlo také do institutů trestního práva procesního. Pod pojem přečin tedy patří všechny kulpózní trestné činy a dále ty dolózní trestné činy, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.³⁸

Řízení o trestném činu je zde tedy stanoveno stejně jako pro řízení před samosoudcem. Rozhodující však zde je trestní sazba za trestný čin uvedená ve zvláštní části trestního zákoníku a to bez další modifikace, kterou může být např. sazba stanovená pro mladistvého či zvlášť nebezpečného recidivistu.

---

³⁸ Ustanovení § 14 TrZ ve znění pozdějších právních předpisů

I zde platí, co již bylo uvedeno u PZTS, tedy že k aplikaci odklonu, jako alternativy ke standardnímu postupu trestního řízení, je nutný souhlas obviněného. V případě narovnání je však nutný **souhlas obviněného i poškozeného**.

Obviněný má ze zákona právo na spravedlivý proces, což zahrnuje i řádné řízení před soudem, čehož se však obviněný svým souhlasem vzdává a podřizuje se povinnostem vyplývajícím z institutu narovnání.

Také poškozený v tomto případě dává souhlas, který je jednou z podmínek rozhodnutí o narovnání. Z toho vyplývá, že na rozdíl od institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, není možné rozhodnout o narovnání, pokud trestným činem nebyla škoda způsobena, neboť není nikdo, kdo by v roli poškozeného vystupoval a tedy tím i vyslovil souhlas, který je obligatorní podmínkou pro schválení narovnání.

Souhlas obviněného i poškozeného musí být učiněn způsobem, který nezbuzuje pochybnosti o tom, že souhlasí se schválením narovnání. Pro tento souhlas není zákonem stanovena žádná zvláštní forma, a tedy může být učiněn dle obecných ustanovení o písemném podání, ústním podání do protokolu, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem.³⁹

Významnou podmínkou je **prohlášení obviněného** o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou zde důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení je učiněno svobodně, vážně a určitě. Takovéto prohlášení obviněného není kvalifikovaným doznáním k trestnému činu. Pokud ke schválení narovnání nedojde, nelze prohlášení obviněného o spáchání trestného činu v dalším řízení považovat za důkaz. Trestní řád tuto zásadu stanoví v ustanovení § 314 TrŘ.⁴⁰ Toto prohlášení činí obviněný zejména formou výslechu a jeho náležitosti jsou upraveny v ustanovení § 310 TrŘ. Ten obsahuje také náležitosti obsahu výslechu poškozeného a dále poučení poškozeného a obviněného před takovým výslechem, včetně poučení o podstatě institutu narovnání.

---

³⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 100

⁴⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 1. Doplněný dotisk. Praha: Linde, 2001, s. 422

Výslechem soud nebo v přípravném řízení státní zástupce upřesňuje skutečnosti významné z hlediska rozhodnutí o schválení narovnání. Výslechem se tedy ověřuje zejména, zda byla dohoda učiněna dobrovolně a zda oba souhlasí se schválením narovnání, a jakým způsobem uhradil obviněný škodu, nebo zda učinil jiná potřebná opatření k její úhradě, či komu adresuje složenou částku v případě, že soud narovnání schválí. Poškozený zde není v pozici svědka a neposkytuje tak svědeckou výpověď v pravém slova smyslu, neboť jeho výslech je také zaměřen na upřesnění a ověření skutečností významně souvisejících s rozhodnutím o narovnání.⁴¹

U institutu narovnání je podstatou zejména **náhrada majetkové škody poškozenému**. V tomto případě však nepostačuje pouze dohoda o náhradě škody způsobené trestným činem, jak je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání, ale je nutné škodu fakticky nahradit nebo ji jinak odčinit.

V podstatě přichází v úvahu tři varianty, jak je možné tuto podmínku splnit. V první řadě může obviněný uhradit škodu způsobenou trestným činem poškozenému, což je také nejvyužívanější možnost. Obviněný tak v konkrétním případě může škodu uhradit, a to buď v penězích, nebo je-li to možné a souhlasí-li s tím poškozený též uvedením do původního stavu. Dále je možné také poskytnutí jiné věci namísto věci poškozené nebo zničené.

Obviněný v druhém případě může učinit jiné potřebné úkony k nápravě. Tento postup řešení přichází v úvahu zejména za situace, kdy poškozený je těžko dosažitelný. Obviněný tak může učinit tento jiný úkon k nápravě tím, že např. složí finanční částku odpovídající zjištěné výši škody do soudní úschovy. Za jiný potřebný úkon lze považovat také nahlášení vzniku škody pojišťovně jako pojistné události a poskytnutí potřebné součinnosti.

V případě, že poškozenému byla způsobena škoda jen těžko vyčíslitelná v penězích, může obviněný škodu odčinit jiným způsobem. Zejména se bude jednat o trestné činy, jimiž byla dotčena lidská čest, důstojnost, svoboda, soukromí apod. Jiným způsobem může tak obviněný odčinit tuto újmu např. uveřejněním prohlášení

---

⁴¹ RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 2, s. 6-15

ve sdělovacích prostředcích nebo také poskytnout osobní pomoc poškozenému. Z výše uvedeného vyplývá, že obviněný splní tuto podmínku v případě, splní-li jednu z výše uvedených možností.⁴²

Rozsah způsobené škody musí být řádně objasněn. To znamená, že výše finanční částky by neměla být v nepřiměřeném poměru ke způsobené škodě či újmě a měla by tak odpovídat vyčíslené škodě. Neboť narovnání nesmí být zneužíváno k nepřiměřeným požadavkům poškozeného vůči obviněnému k tzv. „výměně“ za jeho beztrestnost na straně jedné a ani nesmí sloužit k „vykoupení“ obviněného a tímto způsobem nutnosti rychle ukončit trestní řízení na straně druhé.

Složení peněžní částky na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství je určitou formou satisfakce za spáchaný trestný čin, kterým byl dotčen veřejný zájem. Složení peněžní částky není tedy trestem, ale výrazem reparace dotčeného veřejného zájmu spáchaným trestným činem. Jedná se tedy o kompenzaci sloužící k naplnění účelu trestního řízení, čímž jsou nastalé důsledky spáchaného činu obdobné, jako kdyby soud rozhodoval o vině a trestu. Obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu.

Za peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům se dle ustanovení § 312 TrŘ považují částky pro obce a jiné právnické osoby se sídlem na území České republiky na financování vědy a vzdělání, kultury, školství, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

Zákon pak dále stanoví, že z této peněžité částky určené k obecně prospěšným účelům musí obviněný určit minimálně 50 procent státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, která je poskytována na základě zvláštního zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti ve znění

---

⁴² VANTUCH, Pavel. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393-402

pozdějších právních předpisů. Samotné převedení složené peněžní částky se pak děje na základě rozhodnutí soudu a v přípravném řízení státního zástupce pouze v případě schválení narovnání a to tím způsobem, že soud nebo státní zastupitelství poukáže částku na účet určené organizace a další její část, tedy nejméně jednu polovinu, na účet ministerstvu spravedlnosti.

„Pokud jde o výši peněžité částky, kterou má obviněný složit k obecně prospěšným účelům, zákon nestanoví žádná kvantitativní hlediska, podle nichž by se určovala vlastní výše částky, a tak posuzovala i její přiměřenost ve vztahu k rozhodným okolnostem. Ustanovení § 309 odst. 1 TrŘ pouze obecně požaduje, aby nebyla zřejmě nepřiměřená závažnosti činu. Přiměřenost výše peněžní částky ve vztahu k závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, se posuzuje podle okolností každého konkrétního případu zvlášť a vychází se i z hledisek uvedených v § 309 odst. 2 TrŘ.“⁴³

Výběr konkrétního příjemce peněžní částky určené k obecně prospěšným účelům pak vybírá obviněný spolu s poškozeným a soud je takovýmto konkrétním příjemcem vázán. Soud tedy nemůže nijak zasahovat do výběru příjemce peněžní částky a ani jinak ovlivňovat jeho výběr nebo určovat výši peněžní částky. Pokud jde o státního zástupce a jeho možnost zkoumat výši částky a jejího příjemce, zákon k tomuto nic neuvádí. Ze samé podstaty však vyplývá, že vzhledem k tomu, že sám státní zástupce má možnost podat návrh na schválení narovnání, tak má i možnost zkoumat věc i z tohoto hlediska, a případně také se spojit s obviněným a poškozeným a sdělit jim částku, kterou by považoval za dostačující.⁴⁴

Samotné složení této sumy se pak děje poukázáním na účet u soudu a to bezhotovostním převodem nebo poštovní poukázkou, nelze však vyloučit ani složení peněžní částky v hotovosti na pokladně soudu. Pokud z jakýchkoliv důvodů ke schválení narovnání nedojde, peněžní částka se vrátí obviněnému a v řízení se pokračuje dle standardních postupů.

---

⁴³ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 96

⁴⁴ RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 2, s. 6-15

Dostatečnost vyřízení věci narovnáním se posuzuje z hlediska srovnání předpokládaného průběhu trestního řízení a jeho výsledku, pokud by nedošlo k odklonění, a s následky zamýšleného narovnání z hlediska naplnění účelu trestního řízení.⁴⁵

Za splnění všech zákonem uvedených podmínek může soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání, považuje-li tento způsob vyřízení věci za dostačující. Dostatečnost takového rozhodnutí je zde zkoumána především k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Toto kritérium posuzuje soud a v přípravném řízení státní zástupce v každém případě samostatně. Při tomto posuzování se vychází z povahy činu a jeho závažnosti, k míře jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, zda došlo k narušení spíše osobní sféry poškozeného nebo měl čin dopad na širší veřejnost. Pojem veřejný zájem zákon nijak nevymezuje a určení jeho obsahu je tedy plně ponechán soudní praxi.

Také se posuzuje osoba obviněného a to její věk, psychické zdraví, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, pohnutka a míra zavinění. Předmětem zkoumání jsou také osobní a majetkové poměry obviněného, které sice přímo nesouvisí se spáchaným činem, avšak jsou významné pro zamýšlený procesní postup narovnání. Jde zejména o sociální zařazení obviněného, jeho pracovní či finanční poměry, rodinný a zdravotní stav.

6.2. Průběh rozhodování o schválení narovnání

Rozhodnout o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání může soud i státní zástupce. Toto rozhodnutí je formou tzv. prostého odklonu. Jedná se o rozhodnutí konečné, neboť po právní moci rozhodnutí o narovnání, které obsahuje též výrok o zastavení trestního stíhání, se vytváří překážka rei iudicatae. Na rozdíl od

---

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II. Díl.* 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 2258

podmíněného zastavení trestního stíhání je toto rozhodnutí definitivní a není stanovena žádná zkušební doba.

Rozhodnutí o schválení narovnání se činí formou usnesení. Pokud jde o řízení před soudem, schválení narovnání přichází v úvahu v případech, ve kterých rozhoduje samosoudce. Ten zpravidla rozhodne v rámci přezkoumání obžaloby postupem stanoveným v ustanovení § 314c odst. 1, 2 TrŘ. Není však vyloučeno že samosoudce rozhodne o narovnání až po nařízení hlavního líčení, což může nastat zejména z důvodu toho, že v průběhu hlavního líčení dojde k dovršení všech podmínek pro uplatnění schválení narovnání, např. souhlas obviněného s tímto způsobem vyřízení věci. Státní zástupce může také rozhodnout o schválení dohody o narovnání a to tak, že pokud jsou splněny podmínky pro narovnání a má za to, že toto rozhodnutí je z hlediska účelu a významu trestního řízení dostačující.⁴⁶

Samotný postup rozhodování pak můžeme rozdělit do dvou fází a to:

- výslech obviněného a poškozeného,
- rozhodnutí o narovnání

Před rozhodnutím o schválení narovnání soud nebo státní zástupce v přípravném řízení **vyslechně obviněného i poškozeného** a to zejména ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda dohoda byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí s tímto vyřízením věci. Těmito výslechy se tak ověřují skutečnosti důležité pro samotné rozhodnutí o schválení narovnání a tedy také zda prohlášení stran nebyla učiněna pod nátlakem. Výslechy jsou sice prováděny po řádném poučení o právech a o podstatě narovnání, avšak nemají charakter důkazního prostředku před soudem. V řízení se totiž neprovádí dokazování o tom, že se stal skutek a že jej spáchal obviněný. Naopak zde musí obviněný učinit prohlášení

---

⁴⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 84 - 86

svobodně, vážně a určitě, zda rozumí obvinění a zda zná následky svého postupu.⁴⁷ Výslech má tak pouze povahu vyjádření obviněného a poškozeného k věci, slouží k upřesnění a ověření skutečností významných z hlediska rozhodnutí soudu či státního zástupce o schválení narovnání.

Zákonem je také stanovený případ, kdy poškozenou může být právnická osoba. V tomto případě lze místo výslechu statutárního zástupce nebo jiné osoby oprávněné jednat jejím jménem opatřit její písemné prohlášení k daným okolnostem. V tomto případě se tedy jedná o výslech *sui generis*, neboť jeho předmětem není svědecké upřesňování okolností případu.

Na základě a po splnění všech výše uvedených kritérií může soud a v přípravném řízení také státní zástupce **rozhodnout o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání**. Toto rozhodnutí je případem meritorního rozhodnutí, kterým je trestní stíhání konkrétní osoby ukončeno. Rozhodnutí má formu usnesení a zákon poměrně podrobně upravuje jeho náležitosti.

Rozhodnutí musí obsahovat popis skutku, jehož se narovnání týká a to aby byla zachována totožnost skutku a nebylo možné je zaměnit za jiný skutek, jeho právní posouzení, způsob uhrazení škody či jiného odčinění vzniklé újmy, dále peněžitou částku určenou k obecně prospěšným účelům s uvedením jejího příjemce, včetně částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a výrok o zastavení trestního stíhání. Tento výrok o zastavení trestního stíhání skutku, pro který se vede trestní stíhání, je neoddělitelnou součástí rozhodnutí, jímž se narovnání schvaluje. Výrok musí dále obsahovat přesný popis skutkových okolností a označení trestného činu, jenž je v něm spatřován, identifikaci obviněného a poškozeného, právní posouzení trestného činu a zákonná ustanovení, na základě kterých jsou splněny podmínky pro uplatnění institutu narovnání.⁴⁸

Samotné rozhodnutí o schválení narovnání vydané formou usnesení, které v jednom z výroků obsahuje také výrok o zastavení trestního stíhání, je výrokem meritorním a tedy zakládá překážku věci rozsouzené. Jde o závažné rozhodnutí,

---

⁴⁷ Ustanovení § 310 TrŘ

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II. Díl. 5.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 2266 - 2268

které je svým významem srovnatelné s rozhodnutím o vině, a tak je též významnou skutečností pro trestní řízení a jako takové se eviduje v Rejstříku trestů dle zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů ve znění pozdějších právních předpisů.

7. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba byla u nás zakotvena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001. V souladu s trestním zákoníkem a trestním řádem pomáhá probační a mediační služba při projednávání věcí v některém ze zvláštních druhů řízení. Uplatnění mediace v trestním řízení tak vychází z myšlenky, že účastníci sporu mohou svůj mezilidský konflikt, způsobený trestným činem, vyřešit lépe za pomoci zprostředkovatele.

„Probační a mediační služba byla v České republice zakotvena především proto, aby justice mohla účinněji uplatňovat novou trestní politiku v oblasti tzv. komunitních sankcí a trestů a tím začít snižovat počet uvězněných osob, začít účinně předcházet kriminalitě, omezovat rizika jejího opakování, motivovat pachatele k nápravě škod, které způsobil a vést je k odpovědnosti za jejich život bez konfliktů se zákonem, zohledňovat při řešení trestné činnosti potřeby a zájmy obětí a účinněji chránit komunitu – společnost před kriminalitou.“⁴⁹

Samotná mediace spočívá ve zprostředkování řešení sporu za účasti a pomoci třetí strany. Úkolem mediátora je tak řídit proces řešení sporu a tím pomoci stranám dospět k závěru, který uspokojí jejich potřeby a zájmy. PMS usiluje o zprostředkování účinného a společensky přijatelného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Zákon o PMS probaci vymezuje jako organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný

---

⁴⁹ KRABEC, Zdeněk a kol. *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 39

život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.⁵⁰

Mediací se pro účely zákona o PMS rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávána v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.⁵¹

Mediační jednání tak má spočívat v setkání obviněného s poškozeným za účasti mediátora. Ten usnadňuje dialog mezi obviněným a poškozeným a případně také mezi jejich blízkými osobami, a to tím, že tyto osoby mohou spolu otevřeně hovořit a hledat společná řešení svého případu. Mediátor svým přístupem umožňuje oběma stranám, aby vyjádřili své názory, pocity a zájmy v rámci daného trestného řízení, což má velký význam také z psychologického i sociologického hlediska jak pro obviněného tak poškozeného, který byl trestným činem dotčen. Smyslem a účelem toho jednání je přispět k odčinění nebo alespoň zmírnění následků trestného činu pro poškozeného. Tato mediační jednání pak mohou sloužit jako podklad pro rozhodování státního zástupce nebo soudce.⁵²

Hlavní úlohou probační a mediační služby je pomáhat poškozeným a dalším osobám dotčeným trestným činem při odstraňování následků činu. V této souvislosti se PMS podílí na prevenci trestné činnosti, pomáhá při resocializaci obviněného a přispívá k ochraně práv poškozených,⁵³ čímž vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být v zákonem stanovených případech vyřízena jiným vhodným způsobem. Těmito způsoby jsou hlavně případy, kde věc může být projednána v některém ze zvláštních druhů řízení, nebo v případech kde vazba může být nahrazena jiným opatřením či uložený trest může být trest nespojený s odnětím svobody. Kromě toho PMS věnuje zvláštní pozornost péči o mladistvé pachatele a osoby ve věku blízkém věku mladistvých.

---

⁵⁰ Ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších právních předpisů

⁵¹ Ustanovení § 2 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších právních předpisů

⁵² ROZUM, Jan a kol. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 13

⁵³ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci - komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. s. 12 - 14

Mezi hlavní činnosti PMS patří:

- Obstarávání podkladů k osobě obviněného
- Vytváření podmínek pro rozhodnutí o PZTS, nebo schválení narovnání
- Vykonávání dohledu nad chováním obviněného, v případech kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem
- Ve sledování a kontrole obviněného během zkušební doby

Zaměstnanci PMS pro řádný výkon potřebují získat co nejvíce informací o obviněném. Na základě tohoto se mohou obracet na státní orgány a jiné subjekty, které jim poskytnou potřebné údaje a to zejména o osobě pachatele, jeho osobním a rodinném životu a zázemí. V případě PZTS a narovnání úředníci hlavně projednávají a uzavírají dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody. Neméně se však také podílí na zmírnění konfliktního stavu spojeného s trestným činem, a to aby obviněný porozuměl svému jednání a převzal odpovědnost za to, co činem způsobil.⁵⁴

Dále zaměstnanci PMS též vykonávají dohled nad chováním obviněného v případech nahrazení vazby probačním dohledem, nebo v případech, kdy byl dohled uložen, což spočívá ve sledování a kontrole obviněného v průběhu této doby. Kontrolují též výkon dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací a sledují výkon ochranných opatření. Ke sledování a kontrole dochází také v době, kdy byl odsouzený podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody na zkušební dobu.

Pro řádný výkon činností úředníci PMS spolupracují s různými osobami, organizacemi a sdruženími. PMS postupuje v součinnosti s orgány sociální péče, kde získává podklady potřebné pro probační zprávy. Dále spolupracují se školkami, školami a školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními, s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, zájmovými sdružení občanů, nadacemi a dalšími

---

⁵⁴ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 63

státními i nestátními subjekty. V této souvislosti se mohou zaměstnanci PMS obracet na tyto orgány s dožádáním o sdělení potřebných informací. Odmítne-li státní orgán či fyzická osoba nebo právnická osoba dožádání vyhovět, předloží zaměstnanec PMS věc předsedovi senátu nebo samosoudci a v přípravném řízení státnímu zástupci k dalšímu opatření.

Práva a povinnosti úředníků a asistentů PMS jsou stanovena v zákoně o probační a mediační službě⁵⁵ a kromě povinnosti řídit se zákony, jinými právními předpisy a pokyny předsedy senátu nebo samosoudce a ve stanovených případech též státního zástupce, musí úředníci respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by vedlo ke zmaření účelu trestního stíhání. V této souvislosti zajišťují stanovisko obviněného k podmíněnému zastavení trestního stíhání nebo narovnání. Umožňují poškozenému, aby sdělil obviněnému, jak ho svým činem poškodil a to nejen materiálně ale také emocionálně. Pachatel může poškozenému naopak vysvětlit, proč čin spáchal, a za odborného vedení a pomoci úředníka PMS, mohou společně dospět k účinnému a spravedlivému řešení.

Probační a mediační služba působí v rámci celého řízení. Její činnost může být zahájena na pokyn soudu, státního zástupce, ale také z podnětu stran trestního řízení. Činnost PMS se pak prolíná celým průběhem trestního řízení, kdy probační úředník na pokyn oprávněné osoby zjišťuje informace o obviněném a jeho sociálních poměrech, tak po skončení řízení v případě uložení zkušební doby, dohledu nebo jiného opatření, sleduje a kontroluje jeho chování.⁵⁶

V dnešní době je již probační a mediační služba součástí trestního práva jako takového. Je též beze sporu jasné, že úspěšná mediace slouží k zefektivnění a zrychlení trestního procesu a současně přispívá k urovnání konfliktních mezilidských vztahů ve společnosti.

---

⁵⁵ Ustanovení § 7 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších právních předpisů

⁵⁶ VĚTROVEC, Vladislav a kol. *Zákon o mediaci a probaci - komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. s. 37 a násl.

8. Úvahy de lege lata

Jak jsem již výše uvedla, význam alternativní druhů trestních řízení je velmi důležitý. Využití odklonů umožňuje účelnou diferenciaci procesních forem řešení trestních věcí, neboť k ukončení trestního řízení dojde dříve, než soud začne vyhlašovat rozsudek o vině a trestu.

„Předností odklonů oproti materiální dekriminalizace je to, že trestnost zakázaného chování zůstává zachována a využití možnosti odklonu nevylučuje provedení řádného trestního řízení v případě, že se v rámci něho nepodaří dosáhnout společensky akceptovatelného řešení. Systém sankcí jako státní reakce na spáchání trestného činu a hrozba trestem důležitá z hlediska speciální a generální prevence neztrácejí za těchto okolností na své účinnosti. Odklony proto nemohou být vnímány jako projev cíleného zmírnění trestní spravedlnosti ani jako procesní alternativa v rámci tradičního systému projednávání trestné činnosti. Ve své podstatě jde o specifický procesní způsob řešení trestních věcí bez provedení určité části standardního trestního řízení.“⁵⁷

Hlavními důvody pro uplatnění odklonů ve způsobech vyřízení trestní věci jsou, že tyto alternativy:

- nemají nevýhody trestu odnětí svobody
- přinášejí podstatně nižší náklady na jejich výkon
- napomáhají ke zrychlení trestního řízení
- při jejich uložení nejsou zpřetrhány sociální vazby pachatele
- zohledňují osobnost jedince a jeho individuální vlastnosti⁵⁸

---

⁵⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 34

⁵⁸ VŮTĚCH, Jan a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 15 - 17

- napomáhají k řešení konfliktu mezi obviněným, poškozeným a státem
- zabezpečují pomoc obětem trestné činnosti

Jedna z hlavních předností alternativních sankcí spočívá v tom, že umožňují relativně vysokou individualizaci trestu. Převýchova obviněného probíhá v rámci společnosti a to bez zpřetrhání sociálních sazeb s prostředím, v němž žije. Často totiž pobyt ve vězeňském prostředí má na odsouzené negativní vliv. Ani v případě tzv. prvopachatelů, kterým je ukládán trest při dolní hranici trestní sazby, to není výjimkou, protože právě ve vězení často dochází k přenosu vzorců kriminálního chování na méně narušené jedince, čímž se generuje nová kriminalita.

Alternativní způsoby řešení také nesporně napomáhají ke zrychlení trestního řízení a tím také k jeho ekonomičnosti. I když odklony v trestním řízení jsou fakultativní povahy, což znamená, že příslušný orgán činný v trestním řízení je oprávněn rozhodnout při splnění zákonných podmínek na základě svého uvážení, avšak na vyřízení věci tímto způsobem není nárok, jejich využívání je z hlediska procesní ekonomie a rychlosti významné. Při uplatnění forem odklonu totiž nedochází ke konání náročného a komplikovaného hlavního líčení, které se často „vleče“ i několik let.

„U všech orgánů činných v trestním řízení je třeba vytvářet předpoklady pro to, aby obvinění při splnění všech zákonných podmínek nemuseli být odsouzeni a pokud možno ani postaveni před soud. Tak lze dosáhnout toho, aby trestní řízení bylo zbaveno zbytečného formalismu a probíhalo daleko rychleji. Veřejnost je třeba daleko více informovat o PZTS i o dalších možnostech odklonů. Institutem PZTS došlo i k posílení pozice poškozeného a uspokojení jeho oprávněných požadavků na náhradu škody způsobené trestnou činností. Rozličné možnosti náhrady škody vytváří značné možnosti pro využití tohoto institutu.“⁵⁹

Významnou roli při alternativním řešení trestních věcí hraje též poškozený, který se tak podílí na řešení konfliktu s obviněným. Poškozený tak mnohem rychleji a

⁵⁹ Rozum, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky: ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2005. s. 198

jednodušeji dosáhne uspokojení nároku na náhradu škody. Neméně důležitý je také fakt, že se obviněný a poškozený aktivně podílejí na procesu hledání oboustranného řešení, což má psychologicky pozitivní vliv jak na obviněného tak i na poškozeného.

Odklony však nejsou instituty, které jsou pouze výhodné. Použití odklonů skýtá také nevýhodné aspekty, jako nebezpečí nerovného použití, obejítí systému trestního soudnictví, či nedůvodné zvýhodnění obviněného na úkor poškozeného.

V případě rozsahu způsobené škody, by měla být výše finanční částky dostatečně a řádně objasněna. Soud by neměl schválit narovnání, pokud poškozený požaduje nepřiměřeně vysoké plnění, protože by se mohlo jednat o nátlak poškozeného na obviněného a o tzv. „výkupné“ za zastavení jeho trestního stíhání. Stejný případ také nastane, kdy tuto vyšší částku, navrhne právě obviněný. Nabídnutím této vyšší sumy poškozenému, než je skutečná výše škody, by se mohlo také jednat o tzv. „odkoupení“ si svobody. O jiný případ by se však jednalo, kdyby tato vyšší finanční částka měla odčinit nemajetkovou újmu, kterou chce obviněný napravit způsobenou škodu. Je třeba tyto skutečnosti zvažovat a ověřit je zejména výsledkem obviněného a poškozeného.⁶⁰

Samotné uzavření dohody o náhradě škody a zejména její způsob, je důležité pro další případná práva z ní plynoucí, a to kdy obviněný nesplní po zastavení trestního stíhání tuto dohodu o náhradě škody. Důvodem je skutečnost, že na rozdíl od výroku o povinnosti k náhradě škody dle ustanovení § 228 TrŘ, který je součástí odsuzujícího rozsudku a je po nabytí právní moci vykonatelný, rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo narovnání učiněné formou usnesení, není exekučním titulem pro případ soudního vymáhání náhrady škody. Proto by měl být závazek činěn písemnou formou a to tak, aby splňoval požadavky dle občanského zákoníku. Může se jednat např. o uznání závazku, dohodu o narovnání, nebo jinou dohodu učiněnou k zajištění závazku jako např. zástavní smlouva.

Další nevýhodou v případě institutu narovnání je výběr konkrétního příjemce stanovené peněžité částky k obecně prospěšným účelům. Tuto volbu činí obviněný, a i když poškozený s tímto výběrem dává svůj souhlas, může docházet k obcházení

---

⁶⁰ RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 2, s. 6-15

zákona a to tím způsobem, že obviněný může být se subjektem, kterému je částka k obecně prospěšným účelům určena, v možné spojitosti. Například obviněný sice formálně určí příjemce a částku k obecně prospěšným účelům, ale ve skutečnosti ji poskytne sám sobě, protože sám je určeným majitelem či funkcionářem sportovního zařízení či klubu. Soud je však touto volbou obviněného vázán. Faktem je, že pokud soud něco takového zjistí, měl by se pokusit o odstranění rozporů, formou výslechu obviněného a poškozeného, ale zejména v krajním případně má soud možnost dohodu o narovnání neschválit.

9. Úvahy de lege ferenda

Trestní právo chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy vypočtenými taxativně v trestněprávních normách. Jen zákon stanoví co je trestným činem a jaký trest je možné za něj uložit. Avšak na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech. Kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe. Prevenci je proto třeba chápat zejména jako soubor aktivit nesankčního charakteru a jako aktivity, které působí na neutralizaci kriminogenních faktorů. Tyto prvky preventivního charakteru pronikají stále více i do trestní politiky, zejména formou různých odklonů, alternativních trestů a alternativních opatření.

Již počátkem devadesátých let 20. století začalo docházet v České republice k nárůstu kriminality, což mělo za následek přetěžování orgánů činných v trestním řízení. Důsledkem pak bylo několik novel trestního řádu, které zavedly alternativní způsoby řešení trestních věcí, což bylo plně v souladu s Doporučením Rady Evropy č. R (87) 18 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 17. 9. 1987. Tendence přiblížit se a dosáhnout tak souladu s trestním právem evropským je možno vidět i dnes, neboť Česká republika směřuje k plné integraci do evropských hospodářských, politických, kulturních a bezpečnostních struktur. Jednou z integračních procesů je nová úprava trestního zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010 a nahradil tak předchozí trestní zákon. Tato rekodifikace však není úplná, ale pouze částečná a trestní zákoník bude působit spolu se „starým“ trestním řádem. Zda toto řešení je či není ideální, se dozvíme až s odstupem času.

I přes mnohé nedostatky mohu odklony hodnotit kladně, jelikož přínos, který představují pro trestní řízení je mnohem větší. Odklony je nutné chápat jako krok k rozšíření ochrany práv poškozených. Je však také zřejmé, že i veřejnost by měla alternativní řešení trestních věcí vidět více pozitivně. Nejde totiž o mírnější řešení pro obviněného, ale jedná se o plnohodnotnou náhradu, kdy již samotné řešení dané situace působí na pachatele, který si pak lépe uvědomí špatnost svého chování. A

v neposlední řadě je třeba zdůraznit, že trestnost činu zůstává při využití odklonů zachována. Což znamená, že pokud se v rámci odklonu nepodaří zajistit vhodné společensky přijatelné řešení, může být trestní řízení provedeno řádným standardním způsobem.

Jak jsem již výše uvedla, rekodifikace trestního řádu je připravována a zcela nový trestní řád by měl být přijat s odstupem několika let. V této souvislosti se domnívám, že by bylo vhodné, aby se zákonodárce více věnoval dalšímu rozšiřování jednotlivých druhů alternativního řešení trestních věcí, včetně odklonů, protože jejich zavedení může být s ohledem na individuální okolnosti daného případu účinnějším, humánnějším a také levnějším prostředkem boje s kriminalitou, což prospěje i k řešení problému vězenství. Dle mého názoru, je právě toto řešení směřující k výraznému zrychlení, již tak dosti formalizovaného trestního procesu, a odlehčení orgánům činným v trestním řízení. Neméně důležitá je také sociální reintegrace pachatelů a zajištění přiměřené satisfakce obětem trestných činů.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 1. Doplněný dotisk. Praha: Linde, 2001. 494 s. ISBN 80-7201-268-1
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Leges, 2010. 748 s. ISBN 978-80-87212-30-1
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2010. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6
- JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních*. 2. Aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2008. 368 s. ISBN 978-80-87212-00-4
- KRABEC, Zdeněk a kol. *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 143 s. ISBN 80-7338-021-8
- MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurz trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8
- ROZUM, Jan a kol. *Vybrané problémy sankční politiky: ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. 198 s. ISBN 80-7338-042-0
- ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. 162 s. ISBN 80-86008-58-4

- ROZUM, Jan a kol. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 73 s. ISBN 978-80-7338-090-8
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I. Díl. 5.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 1-1423 s. ISBN 80-7179-405-8
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II. Díl. 5.* doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 1433-2846 s. ISBN 80-7179-405-8
- VĚTROVEC, Vladislav. *Zákon o mediaci a probaci - komentář.* Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 114 s. ISBN 80-86432-32-7
- VŮTĚCH, Jan. *K problematice alternativních trestů a opatření.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 151 s. ISBN 80-86008-26-6
- ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly probační a mediační služby.* Ostrava: KEY Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7

Články z odborných časopisů

- DRAŠTÍK, Antonín. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. IV, s. 187-193
- NETT, Alexander. Odklon v trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. IV, s. 171-179
- RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 1, s. 4-8
- RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 2, s. 6-15

- RIZMAN, Stanislav, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. K problematice zvláštních alternativních druhů řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 3, s. 7-14
- SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 248-255
- ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22-24
- VANTUCH, Pavel. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393-402

Právní předpisy, pokyny, doporučení, stanoviska

- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zák. č. 162/1998
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění zákona č. 129/2008 Sb.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění zákona 345/2007 Sb.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších právních předpisů
- zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších právních předpisů
- Zjednodušení trestního řízení. Doporučením RE č. R (87) 18 přijaté výborem ministrů Rady Evropy 17. Zář 1987 s odůvodněním, český překlad, Repík, B., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993
- Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 209/1997 Sb. o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů ve znění pozdějších právních předpisů

- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů

Další prameny

- <http://www.mvcr.cz> – Ministerstvo vnitra České republiky
- <http://www.justice.cz> – Odborný internetový portál
- <http://www.i-pravo.org> – Odborný internetový portál
- <http://www.ipravnik.cz> – Odborný internetový portál
- <http://www.pmscr.cz> – Odborný internetový portál
- *Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku* [online]. [cit. 1.března 2010]. Dostupné na www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc
- ŠČERBA, Filip. *Odklon jako sankční opatření*. Trestněprávní revue [online]. 2009[cit.20.února 2010].Dostupné na http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_5781/odklon-jako-sankcni-opatreni.aspx

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na alternativní způsoby trestního řízení a to zejména odklony v českém trestním soudnictví. Tyto nové formy řízení se ukázaly být po revoluci jako účinné řešení některých problémů naší trestní justice. Instituty jako je podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání totiž umožňují řešit některé bagatelní případy trestního řízení mnohem účinněji, rychleji a s ohledem na sociální a psychický vývoj daných jednotlivců v současné společnosti. Práce také poukazuje na význam Probační a mediační služby, jejíž činnost se zaměřuje především na prevenci trestné činnosti.

Annotation

This extended essay is intent on a alternative methods of criminal proceeding and especially diversion in the Czech criminal justice system. These new forms of management have proven to be effective after the revolution as a solution to some problems of our criminal justice system. Institutes such as the conditional suspension of prosecution and settlement are going to resolve cases of petty criminal proceeding more efficiently, faster and with regard to a social and psychological development of the individual in contemporary society. This work also refer to a meaning of the Probation and Mediation Service, whose work intent on to start with crime prevention.

Klíčová slova

Trestní řízení

Trestní

Řízení

Podmíněné zastavení trestního stíhání

Narovnání

Odklon v trestním řízení

Alternativní řešení trestní věci

Probační a mediační služba

Probace

Mediace

Keywords

Criminal procedures

Criminal

Procedure

Conditional Discontinuance of Criminal Prosecution

Settlement

Diversion in criminal proceedings

Alternative solutions to the criminal case

Probation and Mediation Service

Probation

Mediation